

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, awgust 2000
lětnik 50

8

Bože słowo za nas

Hdyž so mi rěčec přisłuša ...

Hdyž chcemy z druhimi počahni nawjazać, potom so to zawěsće přez słowo stanje. Štož myslimy a čujemy, to druhim přez słowa posrědkujemy, kotrež z našeje huby du. A my wjele rěčimy! Doma, při džele, na dróze abo hdžežkuli tež – my so z druhimi rozmołwamy. Při tym so husto derje wo druhich njerěči. Je čezko so toho zdalować abo samo dobre słowa temu napřećiwo stajić. Naše słowa móžeja drugeho zwjeselić abo jeho zrudzić. Słowa skutkuja. Tehodla mamy na to džiwać, štož prajimy. W liisce Jakuba čitamy:

„Jazyk je mały staw, a tola so wulkich wěcow dowoli. Hlej, mały woheń, kajki lěs

wón zapali. A jazyk je tež woheń.“ (Jak. 3,5-6)

Wězo móžemy temu zdžěwać, zo přez naš jazyk so tajki woheń zamiškri. Něhdže čitach wo jednej podawiznje, kotraž pječa wot Sokratesa pochadza. W njej rěka, zo je něchtó Sokratesej něšto wo někajkim mužu powědać chcył. Sokrates jeho přetorhny a so praša: Sy sebi cyle wěsty, zo je to wěro, štož chceš mi wo nim powědać? Muž dyrbješe wuznać, zo sebi wěsty njeje, hač je to wěro. Sokrates na to praji: Ale cyle wěsće je to něšto dobreho, štož chceš mi powědać. Ně, něšto dobreho to runje njeje, so jemu wotmołwi. Nō derje, praji Sokrates,

potom mi praj, hač je to trěbne, zo mi to powědaš. Nuzne to runje njeje, praji tamny. Sokrates skónči rozmołwu ze słowami: Hdyž njewěš, hač je to wěro, štož chceš mi prajić, a hdyž to ničo dobreho njeje a nuzne tež nic mi to rjec, čehodla chceš mi to potom prajić? Nohcnu ničo wo tym wědžeć.

Jezus praji, „zo dyrbja so ludžo na sudnym dnju zamołwić za kóžde njewužitne słowo, kotrež su rěčeli“ (Matej 12,36). A dokelž temu tak je, prosymy z hronom za žnjenc: „Knježe, zachowaj mój ert a zwarnuj mojej hubje.“ (Ps. 141,3)

Prosmy z tym Boha wo pomoc, zo njebychmy prajili, štož prawe njeje. Prosmy z tym tež Boha wo pomoc, zo bychmy prawe słowa w prawym času wuprajili.

Ale hdyž je to tak čezko

prawe słowa namakać, njeje potom lěpje mjelčec a ničo njeprajic?

Bóh je nam hubu dał, zo bychmy z druhimi rěčec móhli. Je zlé, hdyž čłowjeko wo wjac mjez sobu njerěča. Ale što prajimy a na kajke wašnje so to stanje, to je zažnje. Při tym tež nohcemy zabyć, zo mamy wot našeho Knjeza tež nadawk, Bože słowo druhim připowědać. Móžemy Boha prosyc, zo bychu naše słowa k dobremu druhich a k připowědanju Božeho słowa služili.

Njeh přeco rěču tak, zo móžu wobstać wšudze, njeh z erta njewuždze zle słowo mi mjez ludži; hdyž w swojej službje mi so rěčec přisłuša, ty słowam ducha daj a móc bjez poroka. (Spěwarske 504,3)

S. ALBERT

Na proze do noweho lěttysaca

Pod tutym titulom je swjatki wušla hódna nabožna knižka (hlej foto) w delnjoserbsčinjce. Zestajane su w njej rozpominanja wo započatku třoch nowych lěstotkow. Za lěto 1800 su wozjewjene wujimki z knihi, kotruž bě tehdy Hans Końcak z Rubyna wudał. Za lěto 1900 je podate rozpominanje kantora Hendricha Jordana z Popojc. Tehdy bě wón zhromadnje z Wjerbnjanskim fararjom Bjarnatom Krušwicu Końcakowu knižku znowa wudał a při tym wuprajil nadžiju, zo by so tež na započatku dalšeho lěstotka Serbam nowy nakład předpožil. To je so stało. Knižka nětko třeci kroć předleži, dopjeljnena z rozpominanjom fararja n. w. Herberta Nowaka za lěto 2000.

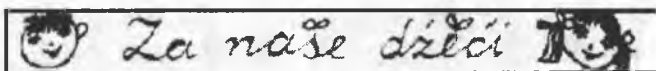
Wudaće wobstaral je z nakladom Mašicy Serbskeje Pěťs Janaš z Choćebuza. K pomocy běštaj jemu Herbert Nowak z Drjowka a Měto Pernak z Berlina. Knižka je hižo džensa žadnostka, je wušla jenož w 100 eksemplarach a njeje we wobchodach na předań.

W zawodnych słowach wudawaćela Pěťsa Janaša rěka: „Kak je so naš swět jara přeměnil! Nic Końcak, nic Jordan ani Krušwica jón wjac spózna njebychu, a tola su Serbja z Božeje hnady hišće na tym zemskim swěće. Tuž chcył tež ja na proze tajkeho podawka, kotryž dožiwić mi spožcena běše, a na započatku noweho eona, štož budže so hakle zaso za tysac lět wospjetować, stajić tu nadžiju, zo by so znajmjeńša za sto lět hišće namakał čłowjek, kiž zamóže serbsce čitać.“

T. MALINKOWA

Nowe 100 lět, nowy kwět,
Ale ta Woža gnada woštańo do
nimernofciji.

Lube dźeći!

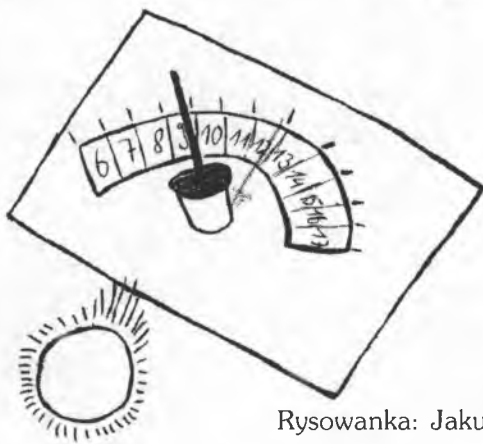
Sće wy hižo raz ličili, kak husto za dzeń na časnik hładace? Naš wšědny dzeń je wot časa postajeny: Rano budži was budžak, dyrbiće dypkownje w šuli być. Popołdnu chceće so snano z přečelom abo z přečelku zetkać. Wječor dyrbiće doma być a mać a nan postajitaj, hdy je na času do loža hić. Časnik je potajkim njeparujomny!

W dawnych časach, hdyž hišće tajke časniki, kaž my je džensa mamy, njeeksistowachu, běchu čłowjekojo wot běha dnjow, nocow a počasow wotwisni. Pozdžišo, to rěka před wjace hač 5 000 lětami, wužiwachu w Babylonskej slóncu za měrjenje časa.

Tu a tam namakaće w blišej wokolinje slónčne časniki. Samo w Budyšinje pyši so radnica z tajkim krasnym časnikom.

Nětko pak chcu wam rozklásć, kak móžeće sej sami slónčny časnik natwaric. Wuměnjena za to su:

- slónčne wjedro,

Rysowanka: Jakub

- slónčkojte městno w zahrodze
- a čas.

Napjelńće kwětkacy hornce ze zemju abo z pěskom a tykńće štabik (80 – 100 cm dołhi) do hornca. Stajće hornce na slónčne městno, najlěpje rano k połnej hodzinje. Tam, hdžež scín štabika steji, tykńće chorhojčku z napisanym časom do trawy abo molujúce čas na zemju. Scín štabika pohibuje so dale a hodžinu pozdžišo dyrbiće znova čas napisać. To wospjetujuće tak dołho, kaž swěći na blečku, hdžež hornce steji, slónco.

Dnjowe džěto je zdokojane! Nětko změjeće někotre dny wjeselo nad dokładnym časom z wasim slónčnym časnikom we waszej zahrodze.

GABRIELA GRUHLÓWA

Lube dźeći!

Rozzhnujemy so džensa wot napisma „Za naše dźeći“, kotraž je dotal stajnje nastawak za was přewodžalo. Wotnětka powita was nowy wobraz. Na nim strowitaj was hólca a holca runje tak wjesołaj kaž dotal. Tež pismiki su so rjenje zdrasćili, kóždy hinak. A štóz dokładnje hładaj, na nich samo fioletne ptački spóznaje. Nowy wobrazk je za was zhotowiła wuměłčica Isa Bryccyna z Kubšic.

Džak słuša knjeni Marlenej Wiesnerowej w Barće,

kotraž bě před šesnaće lětami dotalne napismo načisnyła. Tak dołho njech tež nowy wobrazk wam a wšitkim čitarjam wjeselo wobradža.

WAŠA REDAKCIJA

Spěw nas wjaza

Tekst a melodia: Jandytar Hajnk-Förster

Wjesele, wěsće

Musical score for the song "Wjesele, wěsće". The score is written in G major and 4/4 time. It consists of four staves of music with lyrics in Polish. The lyrics are: "1. Ze spě-wom će chwa-lic chce-my, Bo-žo lu-by, na wěč-nje! Spěw naš klin-či do wšěch kra-jow, spěw nas wja-za wje-se-le, wje-se-le!"

2. Spěwaj z nami, chwalmy Boha našoh' knjeza na wěcnje!
refr.: Spěw naš ...

3. Mosty twarić tebi chcemy, Božo luby, na wěcnje!
refr.: Spěw naš ...

Z Delnjeje Łužicy

Lětsa w januaru je so **w Turnowje** založilo spěchowanske towarstwo, kiž prócuje so wo ponowjenje wosadneho domu we wsy. Dom je pomjenowany po Mari Lobachojc, Serbowce, kotraž je so w Turnowje narodžila a 1853 jako misionarka Ochranowskich bratrow w Suriname zemřela.

3. junija, je so **w Zušowje** pola Wětošowa zaso wotměło Serbske blido. Wobdžěliło je so na 40 Delnjoserbow, kiž su po wjetšinje aktiwni w cyrkwiskim džěle. Zušowske Serbske blido je so před něšto lětami založilo. Na zetkanjach rěči so jenož serbsce.

Swjatkownu pónđzela wotmě so **w Tureju** delnjoserbska Boža služba. Wobdžěli so wjac hač třiceći kemšerjow. Předował je Juro Frahnow z Picnja.

Ze swjedženskim zarjadowanjom w Serbskim domje **w Choćebuzu** wopominaše so 17. junija 120. rōčnica založenja Mašicy Serbskeje. Towarstwo bě so 1880 pod předsystwom fararja Jana Bjedricha Tešnarja založilo. Po wobnowjenju w lěće 1993 nawjeduje je gymnazialny wučer Měto Pernak z Berlina.

Na wopominanje fararja a basnika Mata Kosyka je so 18. junija w jeho rōdnej wsy, **w Wjerbnje**, přeni krōč wotměł Džeň Mata Kosyka. Po spominanju při jeho pomniku slědowaše pišćelowy koncert w cyrkwi a přednošk wo jeho žiwjenju a skutkowanju na wjesnej žurli. Tam bě tohorunja wustajeńca wo nim přihotowana. Wobdžěliło je so wjac hač 30 zajimcow.

7. julija woswjećili so 10lětnje wobstaće Serbskeho domu **w Choćebuzu**. Zarjadowanje tuteho doma w lěće 1990 bě wulke wudobyće přewrōtowego časa za Delnich Serbow.

Pod Rownjanskimi chójnami

K 65. narodninam Lenki Nowakoweje

Je tajki wichorojty džeń, kotryž mi přez rjebła duje, kotryž zachadža we wjerškach štomow a chila je strašnje hłuboko k zemi. Smój po puću po Slepjanskich kónčinach, Lenka N. a ja rěčimoj sej wjedro rjane, dohožo so z awtom z Rownego do Trjebina čumpamoj. Nic tak jara na zjawnych pučach, bóle po schowaných šćežkach, bóle za čichim.

Znajmjeńša dwójce wob lěto mje do tuteje wokolinu čehnje, jónu službnje ale radšo jědu tamny raz, hdyž móžu sej wjedro wupytać a chwile wzac za dobry kofej w přijomnej kuchničce Lenki N. Tam, hdžež je wona najskerje najbóle mać, hdžež nastaja blido a přirěčuje a wusypa swoju wutrobu a hdžež loškota dopomnjenki z pomjatka. Najprjedy rěčimoj wo gustych krupach a prampanym kale a mam za-

Lenka Nowakowa na cyrkwiskim dnju w Minakale Foto: J. Maćij

so jónu swoje wjeselo nad krjehkim „r“ w jeje Slepjanskej narěči. Praju jej to tak abo podobnje a wona so směje, husto a tak wosobnje, zo chce so mi tež. Tuchwilu mam přeco hišće swoju lubu nuzu a dyrjbu sej wone abo tamne słowo rozklasć dać. Hdyž wona mjez Slepjanskimi kantorkami spěwa, njeje to hižo trjeba. Jich spěwy

znaju, kaž kóždy tu znaje Lenku N. abo lěpje Čižikec Madlenku.

A potom wostajimój kofej na blidže stejo a jědzemój na službu, wšako trjebam jeje pomoc, hdyž slědžu za ludźimi, kotrymž so jazyk hišće serbsce wjerći. Najprjedy nimo kěrchowa, na kotrymž wotpočuje mandželski pod serbskim narownym napisom. „Njeh zaleći, štož nimo dže, trać dyrbi spominanje.“ Njesu drje tam wjac hač tře, kotrymž so w maćernej rěči puć do wěčnosće wopisuje. Myslu na moju wokolinu wokoło Ralbic a Chrósćic ... Mjeztym so Lenka dohlada, zo wětřík hólcy hižo přenje lisćo ze štomow po šćežkach honja a je na rózku rowčka do hromady wjerća. Lětsa sćeale nazyma zahe swoich wěšćerjow a Lenka mi powěda, zo njebě jednore serbski napis přesadzić. A rozprawja mi nimale chronologisce wo wonym čezkim času, mjenuje mi wosoby a ja hladam mjeztym do wjerškow štomow, kotrež so zaso jónu šwarnje k zemi tuleja. Tuchwilu je wětřík hižo popušćil. Ale to so mi jenož zda. Runje tak kaž myslu, zo znajimój so hižo dolhi čwak žiwjenja. Po protyčce je jich to

runje džešac lět, w kotrychž mi wo svojich šěsć džečoch a džewejć wnučkach powědaše, wo přichodnej maćeri, dobrej Serbowce, wo kotruž ma Lenka nětko wulke žarowanje. „Jedyn po druhim wotchadža.“ To wšak běše hižo přeco tak, tehdy, hdyž bě rěč zakazana a Lenka rěkaše Lene, a džensa, hdyž je zaso tych Madlenkow wjace. A druhdy mi praji, zo móhła być žarliwa na telko jazykow mojeje rěče.

Lisćo wokoło rowčka je zezběrane a jědzemój dale, po wonych šćežkach, po kotrychž so awto třase a rozum přečumpu. Moja rěč – twoja rěč! Naju rěči sej čerwjene wuši napowědałoj njejtstaj, dokelž je přeco čwak wutroby pódla. „Hdyž budže so wjedro zaso změrować, potom pokazuja wjerški štomow zaso runje k njebjesam.“ Tam horje, hdžež drje dyrbi być wony Bóh, kotryž je wuslyšal próstwy Lenki w nuzy a wodychnjenja we wjeselu. A wjeselo a dowěra njech ju přewodžatej w přichodnych lětach, na mnohich slónčnych dnjach, hdyž wětříki wotpočuja a štomy z runym chribjetom nad rjanej wokolinu Rownego stražuja.

MARJA KRAWCEC

Kniha wo Janu Pawołu Nagelu

Młody hudźbnowědnik Dan Riemer předpołožil njedawno jako wuslědk swojeho wotpowědného studija diplomowe džěło wo Janu Pawołu Nagelu (1934–1997), wozjewjene w hudźbnym nakładnistwje ENA (Złyčin). Jedna so tu wo zaslužbny zapis wšitkich dotal znatych resp. přistupnych Nagelowych twórbow kompozitorskeho, publicistskeho, ale tež wudawačelskeho razu.

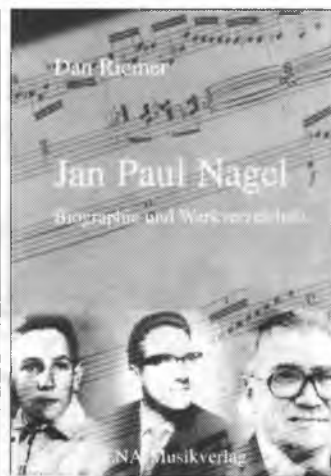
Spočatnje podawa awtor mały zarjys žiwjenjoběha před třomi lětami zemrěteho hudźbnika.

Wudaće rjaduje Nagelowe tworičelske wotkazanje

hlownje po kategorijach nałožowaneje, dramatiskeje, instrumentalneje, wokalneje a zabawneje hudźby, wobkedžbuje pak tež jeho džěło jako wobdžežtar (swójskich a cuzych twórbow) a spisowacel.

Kaž Riemer w předstrowje sam zwurazni, widzi to wšo jako přeni pospyt, so problematice zblížić, a postuluje wotpohlad, so přichodnje z maćiznu dale zaběrać. To rěka, zo njeje proces slědženja wotzamknjeny a zo wostanu wjacore prašenja k tworjenju a skutkowanju Nagela tuchwilu hišće wotewrjene.

Pospyt jeho katalogizacije spyta so zložowac na for-

Dan Riemer

Jan Paul Nagel – Biographie
und Werkverzeichnis
hudźbne nakładnistwo ENA
Złyčin 1999

malne a estetiske zakłady tworjenja Nagela. Zdobom zwurazni zestajer čezkosć runje tajkeho zjeća.

W cyłku naročna brošurka pokaže pak tež njedostatki a zmylki, tak na př. su „tercety“ wokalneho a nic instrumentalneho razu. Tam měto prawje rěkać „tria“ (potajkim měto so terminologisce wotpowědnje rozeznawać) ...

Cyłkownje pak hodži so knižka (kotraž podawa nimo toho zajimawe fotografiske dokumenty) jako zazběh do postmortalneje recepcije komponistoweho zawostajenstwa za dirigentow, interpretow a hudźbných wědomostnikow hōdnoćić.

JURO MĚTŠK

Mudreho wučba je žiwe źórło

54. Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń 8. a 9. julija w Minakale

Po lětomaj 1960 a 1979 bě to třeci króć, zo wotmě so cyrkwinski dzeń w Minakalskej wosadze na kromje serbskeje hole. Na zahajenju sobotu popołdnu w Božim domje móžeše farar Malink 45 wobdźělnikow witać. Počahujo so na hesło zeńdženja wuloži, zo njeje tón mudry, kiž wjele wě, ale tón, kiž je žiwy we wěrje, lubosći a nadźiji. Po wuspěwanju kěrlušow a po modlitwje powita zhromadženych wosadny farar Frank Seffer, a to w běžnej pólsčinje. Dale potom němsce rěčo předstaji skrótka swoju wosadu a serbsku situaciju w njej. Serbsku rěč hódnoćeše jako wulke bohatstwo a wobžarowaše, zo mnozy tute bohatstwo hišće njespóznaja. Při wšěm njewidzi položenje jako bjeznadźijne. Namotwješe k sčerpnošći a wupraji swoju nadźiju na přiběracy zajim za serbsčinu.

Tutej naležnosći bě po swačinje na farje wěnowany přednošk wučerja n. w. Jana Barta z Pančic. Wnučk znateho Arnošta Barta bě wotrostl w Delnim Wujězdze. Derje znajo woteběranje serbskeje rěče w ewangel-

skich wsach a widžo strach, zo móhlo so podobne tež stać w katolskich kónčinach, bě wón před něšto lětami započal propagować wožiwjenje serbskeje rěče přez jeje posrědkowanje w pěstowarni. Nastal je z toho WITAJ-projekt. Ze skromnych započatkow (WITAJ so tehdy žortnje mjenowaše Wulka Inicijatiwa Třoch Angažowanych Jednotliwcow) je mjeztym nastalo hibanje, kiž zapřijimuje wosebje ewangelske kónčiny w Hornjej, srjedźnej a Delnej Łužicy. Z hlubokim přesvědčenjom a zapalom rozložil Jan Bart nastace WITAJ-projekta, jeho teoretiske zakłady, puće zwoprawdženja a přenje wuspěchi. Pěstowarjenje, w kotrychž němske dźěci serbsce wuknu, wobsteja hižo w Žyłowje, Rownom, Němcach a Myšecach. Bórce maja so dalje založić, mjez druhim na Horach, w Malešecach a Hochozy. Lětsa hižo zastupja w Slepom a w Žyłowje přenje po WITAJ-metodze kubłane dźěci do šule. Nimoměry wulki wuspěch je, zo budu čitać a pisać wuknyć ze serbskeje fible a zo změja wob tydzeń 12 abo 14

Tež Slepjanske kantorki běchu přijeli do Minakala.

hodzin wučby w serbskej rěči. Wuwjedženja Jana Barta so z wulkim zajimom přiwzachu. Sylny přiklesk na kóncu njebě jenož džak za dobry přednošk, ale tež připóznaće za skutk, kotryž je přednošowar zahibał a na kotrymž zhromadnje z druhimi dale twari. W diskusiji a džaknych słowach fararja Malinka zwu-

razni so, zo Serbske ewangelske towarstwo iniciatiwu wuraznje wita a zo chce ju po svojich mocach podpěrować. Na kajke wašnje, wot tym ma so w přichodze rozmyslować. Cyle po hesle cyrkwinskeho dnja móhla wučba, kotruž je přednošowar předstajił, być žiwe źórło za serbstwo. Přejemy Janej Bartej a nam wšěm, zo bychu z wusy-wa schadźeli bohate žně.

Na 120 kemšerjow zeńdže so njedzelu dopołdnja k swjedzenskej Božej službje. Tež tónkróć ju serbski rozhlós zaso direktnje přenese. Wjacori slucharjo w přichodnych dnjach wobkrućichu, zo bě to było dostojne wusy-łanje. Liturgiju spěwaše farar Malink, předowanje měješe sup. Albert na hrono tydženja „Syn čłowjekow je přišoł, zo by pytał a zbóžne sčinił, štož je zhubjene“ (Luk. 19,10). Předár rozložil, zo je Chrystus přišoł pytać wšěch, kiž su zhubjeni a wustorčeni, kiž na pomoc čakaja a žanu nje-namakaja. To přitřechi ↵

Koncert chóra Serbskeho gymnazija

Fota: J. Maćij

za jednotliwego čłowjeka runje tak kaž za serbski lud, kotryž zda so tež druhdy być zastorčeny a wumjezowany wot wjetšiny. Runje tohodla pak je naš nadawk, so zasaďić za naš lud kaž za zacpěteho jednotliwca. Prědar namołwješe, nic na to zabyć, zo Bóh tež serbski lud pyta.

Kemše zakónčichu so z Božim wotkazanjom. Wobohačili běchu je Rakečanscy pozawnisća pod nawodom kantora Bretscha. Na pišćelach je hrał Minakalski kantor Herz. Za čas kemšow je so Gabriela Gruhlowa z Budyšina starała wo džěci, kotrež so pod jeje nawodom na farje z hlinu zaběrachu a wšelake figury sformowachu.

Božej službje přizamkny so postrowna hodžina. Farar Seffer pokaza na serbske tradicije swojeje wosady a na jeje wuznamnych duchownych. Budyski sup. Pappai bě posrědkował pisomny postrow. Postrowy sakskeho biskopa a krajnocyrkwinskeho zarjada w Drježdžanach přednjese wyši krajnocyrkwinski rada Harald Bretschneider, wuzběhujou při tym swěru Serbow k cyrkwi. Wyši konsistorialny rada dr. Hans-Jochen Kühne z Ewangelskeje cyrkwe šleskeje Hornjeje Łužicy nawjaza na přědowanje a wupraji swoje zrozumjenje za to, zo so Serbjia we wosadach často na bok stłóćeni čuja. Wuraznje džakowaše so sup. Albertej za jeho woporliwu službu mjez Serbami we wosadach šleskeje Hornjeje Łužicy. W mjenje ewangelskeje cyrkwe Awgsburgskeho wuznaća w Pólskej postrowi zhromadženych farar Andrzej Dyczek ze Żarowa. Wuwjedže, zo móže z małych skupin wjele Božeho žohnowanja wuprudžeć. To přitřejchi za małe zhromadženstwo ewangelskich w Pólskej runje tak kaž za ewangelskich Serbow w Němskej. Wupraji džak Bohu, zo je jeho słowo tež w rjanej serbskej rěči žiwe. Na

mjezsobne wobohaćenje mjez Čěskej a Łužicu pokaza farar Jaromír Strádal. Zdobom přeprasy Serbow k sebi do wosadneho domu w Tisu. Postrowy w mjenje Domowiny přednjese město předsyda dr. Pětr Brězan, wuzběhujou při tym, zo je kóždy serbska skupina a kóždy serbske towarstwo bohatstwo a zo jenož z Bohom zachowamy swoju rěč a wěru. Předsyda Towarstwa Cyrila a Metoda, farar Šćěpan Delan z Radworja, nawjaza na ekumenisku nutřnosć tydźenja na zjězdze Serbow w Slepom a přepoda předsydu Serbskeho ewangelskeho towarstwa Měrcinej Wirthkej knižny dar.

Připołdniša přestawka wotmě so na wjesnej žurli. Něhdže sto ludźi běchu tam zhromadzeni. Smolerjeka knižna bě bohate blido přihotowała a předa za 540 hr serbske knihi. Po wobjedže sčěhowaše wot Fabiana Kaulfürsta z Budyšina na akordeonje přewodžane zhromadne spěwanje ludowych spěwow we wotměnje z krótkimi přinoškami. Přednjese so spominanje na Minakalskeho fararja Kordinu, kotrež bě napisał čěski farar Miroslav Hloušek. Zajimawa bě tajna rozprawa wo cyrkwiskim dnju w Minakale z lěta 1960, na kotrymž bě sup. Gerhard Wirth razne

słowa prajił wo křiwdže, kiž bě so w nalěću buram stała z nanuzowanym zastupom do prodrustwow. Bě to zdobom spominanje na njeboh serbskeho superintendenta, kotryž bě hišće na loňšim cyrkwiskim dnju we Wochozach mjez nami był. Delnjoserbski předar Juro Frahnow z Picnja předstaji prócowanja wo wudaće nowych delnjoserbskich spěwarskich a zdžěli, zo so hižo lětsa na wuměnk poda. Dwójce zaspěwachmystejo serbsku słowu, přěnu swěrnemu čěskemu přečelej Václavej Ptáčekkej k narodninam a druhu hladajo na zjězd Serbow tydźenja w Slepom Lence Nowakowej z Rowneho, kantorke a wšěm, kiž so pod čěskimi wuměnjemi w Slepjanskej kónčinje wo serbstwo prócuja. Lenka Nowakowa so tež sama słowa jimaše a

cha „Ja wutrobnje mam lubo Če“. Wot přěnjeho zynka běchu připoslucharjo putani. Napjatosc za čas hodžinskeho spěwanja njepopuši. We wušiknej zestawje zaklinčachu we lačonskej, čěskej, ruskej, pólskej, bołharskej a serbskej rěči duchowne a ludowe spěwy. Po programje wjedžeše wučerka Měrana Cušcyna, kiž do swojeje připowědže zapleče krótkie informacije ze zašłosće Minakalskeje wosady. Koncert so zakónči ze zhromadnje z připoslucharjami zanjesenym kěrlušom „Njeh Bohu džakuje“. Po tym zběhny so hrimotacy přiklesk jako džak chórej a dirigentej, Budyske mu kantorej Friedemannej Böhmej, kotryž zdokonja chór k tak wysokej hudźbnej kwalifici wjesć. Bě to přěni, ale nadžijomnje nic posledni króć, zo su gymnaziasća

Připołdniša přestawka na wjesnej žurli

wupraji swoje njezrozumjenje, zo je so Slepjanski zjězd w serbskej zjawnosći tak negatiwnje hódnoćił. Na zakónčenje dožiwichmy město hewak zwučeneje kónčneje zhromadźizny zahorjacu premjeru. Přěni króć wustupi na cyrkwiskim dnju kulturna brigada Serbskeho gymnazija. Hižo napohlad chóra we wołtarnišću z hólcami w serbskej drasće a hólcami we woblekach wuprudžeše dostojnosć. Koncert zahaji so z choralom Ba-

cyrkwinski dzeń ze swojim wuměłstwom wobohačili.

Kolekty je so nazběrało 2 330 hr, z njeje zwostanje 490 hr wunoška za serbske zaměry. Přidatnje je so po koncerće nazběrało wjacestow hriwnow za potreby kulturneje brigady Serbskeho gymnazija.

Cyrkwinski dzeń zakónči so z džakom sup. Alberta Minakalskeje wosadže a wšěm, kiž běchu pomhali jón wuhotować. Klětuše zeńdženje budže we Łazu.

T. M.

Wulět na Bože spěće

Bože spěće dopołdnja wobdźělichmy so na swjedžen-
skich kemšach w Malešech.
Jako běchmy w meji ze
Serbskim busom po puću
byli, bě nas knjz Šenk pře-
prosył, zo bychmy so jako
Serbja při wotkryću wobno-
wjeneho pomnika wobdźe-
lili. A Serbja běchu přišli. Po-
strowjachmy so před cyrk-
wu. Bohužel bě wotmołwa
na rańši postrow, kotraž je
tajka rjana w našej maćeršči-
nje, lědma k slyšenju. Čeho-
dla so wjace njewotmołwi
„Dobre spodobanje“? Knjz
farar Malink swjećeše z nami
Božu službu a wuzběhny,
kajkich wuznamnych serb-
skich fararjow je měla tuta
wosada. Kěrlušy so spěwa-
chu němsce a serbsce. Při
Wótčenašu dyrbychmy bo-
hužel zaso pytnýc, zo mamy
dwě rozdźelnej serbskej wer-
siji – katolsku a ewangelsku.

„Kaž procesion“ – po slo-
wach młodeje Serbowki –
čehnjachmy wot cyrkwy k
pohrjebnišću. Nowe wrota
so běchu připrawili a na pró-
cowanje Trudle Malinkowe-

je bě so pšekowcowa tafla
nad zachodom wobnowiła.
Na njej je čitač lačonsko-
serbske napismo: „My smy
byli – Zaso budžemy /
KAJCY?“

Po tutej swjatočnosći nje-
podachmy so hnydom do-
moj, ale jědźechmy do Stróže
pola Hučiny. A dokelž mě-
jachmy lěsneho fachowca
mjez nami, bě wulět hnydom
zajimawy.

Při připrawjenym blidze z
ławkomaj sej dachmy wo-
bjed zesłodźec: kisałe běrny
z Drježdźan, šnicle a broiler
z Kóžtoho, truskalcy z Hun-
čerskeje zahrodki. W blisko-
sći kołpje prošo na nas hlada-
chu. Wuž so wiješe, haj
wjerćeše, we wodze na směr
do srjedzizny hata. Dalo-
ko w rohodži sedžeše kołp
na hnězdze. Čapla nad na-
mi kružeše a sydny so bli-
sko nas na štom. Wotpadki
za nami nichtó zrumowač
njetrjebaše, skerje my hišće
někotre za druhimi zezbě-
rachmy.

Po puću dopomnich so
na to, štož bě nam knjz

Šenk na mejskim wulěće za-
jimaweho rozprawjał wo što-
mach, rostlinach, zelach a
zeliščach. Bě tež přidał ně-
kotružkuli rjanu anekdo-
tu, kaž tu wo „kwokacej ry-
bje“, hdyž bě něhdy služob-
nik swojemu knjezej rjekł:
„Knjz grofa, hern se, wie
die Fische kwoken?“

Dóńdžechmy k wěži a za-
lězechmy na nju. So rozhla-
dujo dyrbychmy myslić na Měr-
čina Nowaka-Njehorríske-
ho. Kak je wón tutu krajinu
lubował! Kaž wón wěrju tež
ja tu nimale do wódneho
muža. Na informaciskich
taflach čitachmy wo někak
trihodžinskim pućowanju
pod temu „Kćějate kwětki,
rostliny a trawy“, kiž nawje-
duje naš česćeny knjz Měr-
čin Šenk. Radowach so wo-
sebjem nad serbskimi pomje-
nowanymi zwěrjatow, pře-
tož tójšto hišće njeznajach.

Nóžkowachmy dale. Za
hory lubowaceho krosnowa-
rja bě wuchodžowanje po
hatnej krajinje njezwučene,
ale runje tak změrowace do-
žiwjenje. Kolesowarjow tój-
što zetkachmy. Na dompuću
wšak so šmjatachmy přez
černje a kopřiwu a so kopo-

lachmy přez ležace štomiska.
Najebač toho pak je so wšěm
zespodobało. Wjeseliła je so
tež naša mała psyca Lefka,
kotraž tu hišće ženje pobyla
njejbě.

Prjedy hač wopuščichmy
lužiski rezerwat, dyrbychmy
hišće na pońnje natykanu bró-
žeň z wowčej wołmy myslić,
kotruž nichtón měč njecha.
W Israelu dobywa so z mjenje
hódneje wowčeje wołmy la-
nolin, kiž je wo wjele lěpši za
žalby, hač hdyž so na petro-
lejowej bazy zhotowja. Nje-
móhli w Němskej tutón při-
klad scěhować?

Swačić chcychmy při Čor-
nym Šepcu, ale tam bě daleko
a šěroko wšo z grotom za-
šlahane, tak zo so podachmy
k blisko bydlicymaj hospo-
dliwymaj mandželskymaj w
něhdy serbskej holi. W ćop-
tych slónčnych pruhach na
dworje sedžo sej dachmy ty-
kanc zesłodźec.

Džakowni za wšo so po-
dachmy nawječor domoj. Ja
běch wosebjem džakowna, zo
sym směła po čězkej choro-
sći tajki rjany dzeń w božej
stwórbje wosredź swojich lu-
bych a přecelow přežiwic.

HAHAHA

Ponowjene rownišćo fararja Wałtarja

Spomózny wuskutk je měla woprawnjena kritika, kiž serbski
nowinar Manfred Laduš kónc zašeho lěta w časopisu
„Oberlausitzer Kulturschau“ wozjewi. Bě tam pokazał na
njespokojacy staw rownišća fararja Jana Wałtarja a jeho
přiwuznych na Njeswačidlskim pohrjebnišću.

Dołho zanjechane, bu tute njedawno we wobłuku na-
lětnich džělow na kěrchowje do porjadka přinjesene. Že-
lezne wobhrodjenje rownišća je so znowa wobarbiło. Běle
marmorowe narowne tafle tež přiwuznych su po dokładnym
wučisćenju zaso čitajomne a derje zřadowane znowa po-
stajene. Młódna zeleń wosyteje trawy wožiwja nětk dostojnje
skutkowace rownišćo, kiž budže wšak při trapjacej suchoće
stajne hladanje trjebač. Farar Jan Wałtar bě jako rodzeny
Němc serbsku rěč nawuknył a je samo serbsce basnił. Wot
lěta 1906 do 1921 skutkowaše w Njeswačidle jako wosadny
farar a je nimo toho tehdyše serbske towarstwo Jutrnicu
skutkownje podpěrał. Z tym je sebi swój derje hladany wot-
počink tež džensnišeje Njeswačanskeje wosady zasužil.

A. GROFA

Přispomnjenje: Składnostnje lětušich 140. narodnin fararja
Wałtarja přihotuje serbske nakładnistwo zbirku jeho bas-
njow a kěrlušow. Jemu budže tež wěnowany Swjedžeň
serbskeje poezije, kiž wotměje so lětsa nazymu.

Ameriski čěšenk křčeny w Němskej

W lěće 1857 wupućowa Gottlieb August Wolf ze swójbu z
městačka Wörlitz do USA a zasydli so w Texasu. 130 lět
pozdžišo dóńdže list z Ameriki na faru we Wörlitz. W lišće
prošachu potomnicy Wolfec swójby wo pomoc při slědženju
za swojimi stawiznami. Wěsty Uwe Kettmann, knihikupc
we Wörlitz, zakusny so do toho nadawka a zestaji přehlad
Wolfec roda. Po 1989, jako murja padny, njetraješe dołho
a přeni Wolfec potomnicy dojedźechu sej do Wörlitz. A po
tym někak kóžde druhe lěto dalši Wolfec swójbnj so do
Wörlitz na wopyt přizjewichu. Loni w meji dojedźeštaj sej
Jason Šmit a mandželska Julie rodź. Wolfec do Wörlitz z
njewšědnej próstwu. Wonaj bydliłaj tuchwilu w Hanau –
wona džěła jako chorobna sotra a wón je wojak w US-
armeji w Němskej. Mataj mału holčku a přeještaj sej,
čěšenka dać wukřčić při samsnej dupje, hdžež bu křčeny
tež prapradžed.

Próstwa so jimaj spjelni. 3. adwenta loni wukřčić farar
Koch w cyrkwi swj. Pětra holčku Reagan w přítomnosći
staršeju a wowki kaž tež čety jako kmótry. Wowka a kmótra
běštej wosebjem na křčizna z Texasa přilecałoj. Mač čěšenka
sej přeje, zo by so pozdžišo tež jedne džěčo jeje džowčički
we Wörlitz křčilo. Tak by Wolfec swójba přeco so wróciła
k swojim korjenjam.

MĚRČIN KALTŠMIT

Bože słowo na zjězdze Serbow w Slepom

Na Zjězdze Serbow 2000, kiž wotmě so wot 30. junija do 2. julija w Slepom, bu Bože słowo w tamnišej cyrkwi na dwěmaj dnjomaj připowědane.

Sobotu, dnja 1.7., wotmě so w připołdnišej hodzinje rjana ekumeniska nutrnosť. W třoch wotrězkach předstajichu předarjo, što serbskich ewangelskich a katolskich wěriwych zjednoća. Manfred Hermaš z Rowneho wustaji wuznam křćeńcy za nas wšitkich, pokazuju při tym na křćensku swěčku. Sup. Siegfried Albert z Budyšina, kiž měješe přeni ewangelski přeložk biblije do hornjoserbsčiny sobu (z lěta 1728), porěča wo wuznamje Božeho słowa za kóždého. A farar Ščěpan Delan z Radworja skedźbni na zhromadnu chwalbu Božu w kěrlušach a hudźbje. Jedyn z jeho předchadnikow na Radworskej farje – Michał Wałda – je 1787 wudał wosadnik „Spěwawa Jězusowa Winica“. Na zahajenje nyšpora běše Slepjanska fararka Ulrike Menzel wěriwych w serbskej rěči witała. Nyšpor zakónči so na farskej zahrodze z wosadženjom dweju lipow.

Na druhi dzeń, njedzelu,

swjećachu so dwurěčne kemše, wuhotowane wot sup. Alberta, fararki Menzel, wikara Ilgnera a M. Hermaša. Najebać zažneho započatka w džewječich bě so wjele kemšerjow zešto. Přizamkny so Bože wotkazanje. Bohužel so hižo za čas kemšow kulturne programy we wsy zahajichu. Tu je při podobnych zarjadowanjach w přichodze lěpše časowe wothłosowanje trěbne.

Na woběmaj dnjomaj spěwachu serbscy a němscy wěriwi kěrlušy kóždy w swojej maćeršćinje. Woni mózachu so tež nad swojoraznym dostojnym spěwanjom Slepjanskich kantorkow zwjeselić.

Zo by duch mjezsobneho zrozumenja mjez Serbami a Němcami, ewangelskimi a katolskimi křesćanami z rjanjeje Slepjanskeje cyrkwyje tola tež do wšědnego dnja nas wšitkich wuprudźit ...!

IRENA ŠĚRAKOWA

Po ekumeniskej nutrności podachu so kemšerjo na farsku zahrodu sadzić lipje. Foće: J. Schmidtchen

Wujimk z předowanja na zjězdze Serbow

„Prócujće so wo lubosć“ nam Swjate pismo praji (1. Kor. 14,1). To po mojim měnjenju tež płaći za počahi mjez Serbami a Němcami. Džensa, na zjězdze Serbow, pak wosebje na naš serbski lud myslu. Sym přeswědčeny, zo

je Bóh nas do serbskeho luda stajil a nam we nim tež nadawki dał, mjenujcy so za naš narod starać. Měnju, zo je to w našim času wosebje nuzne – dže tola wo přežiwnje Serbstwa. A ja widžu mjez nami tójšto rezignacije. Słyšu husto na kemšach abo na wosadnych popołdnjach, zo je ze Serbstwom bórže kónc. Měnenje, zo je starša generacija ta poslednja serbska, so při tym wupraji. Po mojim měnjenju mamy přećiwo tutej rezignaciji něšto činić, a to z lubosće k Serbstwu. A to kóždy na swojim městnje, tam, hdžež je Bóh jeho stajil. Mamy naše mocy a móžnosće, kotrež je Bóh nam dał, zasadzić za naš narod. Wězo su to druhdy maličkosće, hdžež móžemy my něšto činić. Ale wjele kapkow wody twori tež jónu mócnu rěku. Afrikanse přisłowo praji: Wjele małych ludži na wjele małych městnach, kiž wjele małych wěcow čini, přeměnja wobličo swěta.

„Prócujće so wo lubosć“, tute słowo njech nas přewodźa – džensa na našim swjědženju a tež we wšědnym žiwjenju. Přez to dopjelny Chrystusowu kaznju, zo mamy blišeho lubować kaž samych sebjě. A na swěće so přez nas něšto mało k lěpšemu wobroći. S. ALBERT

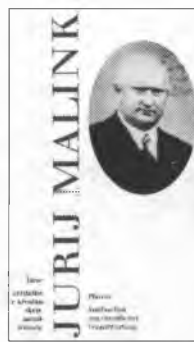
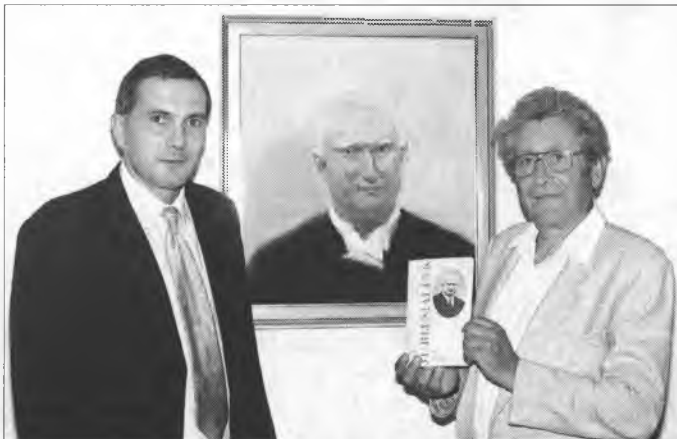
Knižka wo fararju Jurju Malinku

Na lětnim swjědženju spěchowanskeho towarstwa Domu Zejlerja a Smolerja

dnja 8. julija we Łazu přepoda so zjawnosći dwurěčna knižka wo něhdyšim wo-

sadnym fararju Jurju Malinku. Jeje awtor je předsyda towarstwa Werner Thomas. Před

wobrazom fararja Jurja Malinka přepoda wón nowy spis jeho wnučkej, fararjej Janej Malinkej. Knižka je třeća w rjedze wo wuznamnych Łazowskich wosobinach. Přenjej běštej wěnowanej fararjej Handrijeje Zejlerjeje a Janej Arnoštej Smolerjeje. T.M.

Powěsće

Wittenberg. W starobje 70 lět je dnja 8. junija we Wittenbergu zemrěł něhdyšy Zhorjelski biskop Joachim Rogge. Wot lěta 1986 do 1994 bě wón nawjedował Ewangelsku cyrkej šleskeje Hornjeje Łužicy.

Bukecy. Na swjatkownišich kemšach je so jedne čitanje přewjedło w serbskej rěči. W Bukecach ma so z tradiciju stać, zo so na wulkich swjatydnach serbsčina do Božeje služby zapřijimuje. Swjatkowniše čitanje mě- ↵

ješe člonka cyrkwinskeho předstejičerstwa Hanaróža Safratowa.

Drježdzany. Srjedu, 21. junija, je so blisko cyrkwyje Našeje knjenje kładł zakładny kamjeń za nowu synagogu. Wona ma so 9. nowembra 2001 poswjećić, 63 lět po zničenju stareje synagogi w Kristalowej nocy. Židowska wosada w Drježdzanach měješe 1989 60 sobustawow, džensa je jich wjac hač 300. Najwjace z nich su přesydlency z něhdyšeho Sowjetskeho zwjazka.

Großhennersdorf. Dla skrótšenja statnych pjenježnych přiražkow wo jednu třecinu je tudyša Ewangelska fachowa šula za wothladanje zbrašenych w svojim dalšim wobstaću wohrožena. Šula je so před 25 lětami založila. Tuchwilu so tam 70 młodostnych wukubtuje.

Hrádek nad Nisou. Wot 23. do 25. junija wotmě so w tutym českim přimjeznym městačku pod hesłom „Europje spožčić dušu“ přeni euroregionalny cyrkwinski dzeń. Něhdže 5 000 katolskich a ewangelskich křesćanow z Pólskeje, Českeje a

Němskeje jón zhromadnje woswjećić. Podobne zarjadowanje přihotuje so za klětu w pólskim měsće Bogatynia.

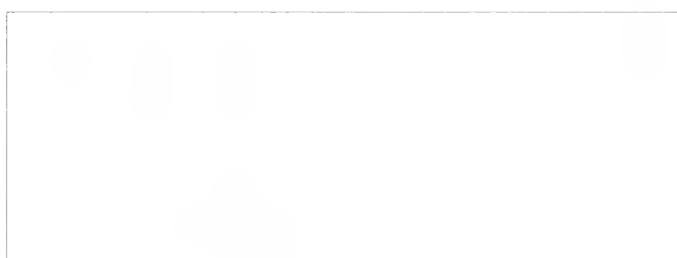
Łaz/Běla Woda. We wobłuku Dnjow serbskeje hudźby je so dnja 27. junija we Łazowskej a přichodny dzeń w Běłowodzanskej cyrkwi wotměł koncert, na kotrymž so mjez druhim kompozicije serbskich komponistow zahrachu. Bohužel běštej wobě zarjadowani sła bje wopytanej.

Slepo. We wobłuku zjězda Serbow wuhotowašej Maćica Serbska a Serbske ewangelske towarstwo 28. junija na farje w Slepom stawizniski wječork. Před 35 zajimowanymi připoslucharjemi přednošowaštaj Trudla Malinkowa a dr. Měrcin Völkel wo wuznamnych fararjach Slepjanskeje wosady.

Smělna. Składnostnje přenjeného pisomneho naspomnjenja wsy před 700 lětami předstajichu wosadni na swjedženskich kemšach 2. julija tež serbske korjenje Smělnje. Bě to přeni króč po jednym lětstotku, zo zaklinča w tudyšej cyrkwi zaso serbska rěč. Smělna měješe hač do lěta 1899 serbskich duchownych.

Budyšin. Zastupjerjo lutherskeje uniwersity Concordia w texaskim Austinje a Domowina podpisachu 3. julija w Serbskim domje partnerske zrěčenje. Přenje zhromadne wědomostne džěło budže wěnowane Delnjoserbeje Matej Kosykej, kiž bě z fararjom w USA. Uniwersitu Concordia su založili potomnicy serbskich wupućowarjow do Texasa.

Přiwćicy. Kak šerić wědu wo wuznamnym Budyšin-skim fararju Hadamje Bohuchwału Šěrachu? Wo tym wuradžowaše 6. julija na přeprašenje Malešanskeho wjesnjanosty Güntera Soda-

Přeprašujemy

06.08. – 7. njedzela po swjatej Trojicy

10.00 hodž. kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

20.08. – 9. njedzela po swjatej Trojicy

11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

02.09. – sobota

14.30 hodž. wosadne popoždnje w Delnim Wujěždze (sup. Albert)

03.09. – 11. njedzela po swjatej Trojicy

10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)

11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)

13.30 hodž. kemše w Budestecach (sup. Albert)

na w Přiwćičanskim hrodže 20 Serbow a Němcow. Namjetowaše so postajić jemu pomnik, zarjadować přednoški a založić muzej pćołarstwa. Předsydstwo přihotowankeho wuběrka je pře- wzał farar Andreas Sureck z Poršic.

so wot 7. do 9. julija w Freibergu Sakski ewangelski cyrkwinski dzeń. Wón steješe pod hesłom „Njebojće so!“.

Bukecy. Třeću piščelowu nóc w tudyšej cyrkwi, na kotrejž předstajichu so twórby Bacha, Händela a Telemana, dožiwi dnja 8. julija na 200 wopytowarjow.

Rakecy. W podzemskim bunkeru něhdyšeje muny wotmě so 9. julija z 200 wobdžělnikami ekumeniska nutrnosć, wuhotowana wot fararjom Kecke z Rakec a Nawki z Ralbic.

Wojerecy. Nowy nawoda ewangelskeho gymnazija Johanneuma je wot 1. awgusta 36lětny Uwe Stockmeier. Wón je naslědnik direktora Rainera Hoffmanna, kotryž bě loni wotešoł. Z nowym šulskim lětom stupa ličba šulerjow Johanneuma na něhdže 500.

Freiberg. Runočasnje ze Serbskim cyrkwinskim dnjom w Minakale wotmě

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWAČELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z. t., Čornobohska/Czornebohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HŁOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOŁWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja Postvertriebsnummer: F 13145

ZHOTOWJENJE A ROZŠĚRJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

PŘINOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadza mēsačnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud. Lětny abonement płaci 16 hriwnow.